

Pratarmė

Pagrindinis projekto „Baltarusijos–Lietuvos pasienio istorinis-kultūrinis paveldas: tarp Minsko ir Vilniaus“ tikslas buvo didelės bendrakultūrinės vertės turinčių Lietuvos–Baltarusijos pasienio regiono kultūros objektų ir personalijų nagrinėjimas, kuris galimas tik tiesiogiai pasitelkiant Baltarusijoje esančius objektus, fondus ir archyvus.

Projektui realizuoti susibūrė mokslininkai iš Lietuvos kultūros tyrimų instituto ir Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos Baltarusijos kultūros, kalbos ir literatūros tyrimų centro, o pasirinkta tema suteikė galimybę abiem projekto šalims-narėms atlikti tarpdisciplininius mokslinius tyrimus, kuriuose dalyvavo menotyrininkai, kultūrologai, etnologai, kalbininkai ir filosofai. Projekto metu buvo iš dalies įveiktas ligšiolinis mozaikiškumas ir pereita į tarpkultūrinį mokslinį lygmenį. Vilniaus ir Minsko kultūrinį paveldą jungia bendra istorija ir geopolitinių sienų pokyčiai. Mokslinis projekto indėlis tiesiogiai siejasi ne tik su praktiniu pritaikymu, bet ir su dvasiniu ir kultūriniu visų šioje teritorijoje gyvenančių etninių grupių suartėjimu. Jo aktualumą ir šiuolaikiškumą pagrindžia informacijos stoka ir nepakankamas Lietuvos–Baltarusijos pasienio materialinės ir meninės kultūros objektų analizės kiekis. Šio projekto moksliniai darbai įgalino abiejų šalių kultūrinių ryšių ir sąveikų intensyvumo palyginimą bei išryškino jų skirtumų specifiką.

Išleista knyga „Tarp Vilniaus ir Minsko: Lietuvos–Baltarusijos pasienio istorinis-kultūrinis paveldas“ tapo dalyvių mokslinių stažuotčių Baltarusijoje ir Lietuvoje rezultatu. Šios stažuotės virto neįkainojama

galimybe tiesiogiai susipažinti su tiriamais objektais, šaltiniais iš archyvų bei bibliotekų ir naujai pažvelgti į susiformavusius stereotipus apie pasienio erdvės kultūrinį gyvenimą ir jo fenomenus. Knygoje pateikti įvairių Lietuvos ir Baltarusijos ryšių ir sąveikos aspektų tyrimų rezultatai: analizuojamas sakralinės architektūros ir dailės paveldas, XIX–XX a. pirmosios pusės meninis gyvenimas, intelektualinių, kultūrinių ir mokslinių draugijų veikla, muziejinis paveldas, baltarusių kultūros istoriografija Vilniaus aukštojoje mokykloje ir dabartinis Lietuvos–Baltarusijos pasienio erdvės fenomenologinis vaizdas. Į Lietuvos–Baltarusijos pasienio kultūrą pažvelgta Europos Sąjungos sienų kontekste, o materialieji ir dvasiniai kultūrinio paveldo simboliai paaiškinti ne tik regioniniu, bet ir europiniu mastu.

Mūsų kolegos iš Baltarusijos iškėlė problemas, itin aktualias Lietuvos mokslininkams: Baltarusijos ir Lietuvos pasienio vaidmenį LDK knygos meno istorijoje XVI–XVIII a., Rytų Europos krikščionybės kulto dvasininko paveikslą viduramžių epochoje, Baltarusijos miestų ir miestelių palei Senąjį Vilniaus traktą XVI–XX a. pr. specifika, Minsko ir Vilniaus įvaizdžius mitopoetinėje erdvėje, tradicinės medžio architektūros vaidmenį Baltarusijoje ir Lietuvoje.

Viename leidinyje jungiami tiek skirtingi tyrimų objektai, tiek įvairūs jų analizės metodai. Tokiu būdu mes siekėme pasitelkti pasienio kultūrinį paveldą kaip daugiakultūrinį objektą ir išnagrinėti jo reikšmę abiejų šalių nacionalinei tapatybei.

Labai dėkojame Lietuvos mokslo tarybai už finansinę ir organizacinę pagalbą realizuojant projektą ir publikuojant knygą. Taip pat esame dėkingi knygos recenzentėms dr. (hp) Rūtai Janonienei ir dr. Vidai Savoniakaitei už vertingas pastabas bei reikalingus ir naudingus pasiūlymus.

Basia Nikiforova